

ROKASGRĀMATA

**Kādas ir manas tiesības un
iespējas izsekot notiekošajiem
būvniecības procesiem?**

Kultūras ministrija

Sabiedrības integrācijas
fonds

Satura rādītājs

Par rokasgrāmatu.....	4
1. Tavas tiesības un iespējas teritorijas plānošanas procesā	5
2.1. Kā un kur iegūt informāciju par teritorijas attīstības plānošanas procesiem?.....	7
2. Tavas tiesības un iespējas, ja uzsākts būvniecības process	14
2.1. Kā iegūt informāciju no BIS?.....	15
2.2. Kas ir būvtāfele?	20
3. Kā apstrīdēt un pārsūdzēt būvniecību atļaujošos lēmumus?	21
4. Organizē referendumu!	24

Publicēšanas datums:
2022.gada augusts

Rokasgrāmatas autore:
Agnese Frīdenberga

Publikāciju sagatavoja:
Sabiedriskās politikas centrs «Providus»
Alberta iela 13, Rīga, LV-1010
info@providus.lv
+371 67039252

Bezmaksas lejupielāde:
www.providus.lv

Šī Rokasgrāmata ir sagatavota projekta
“Interēšu aizstāvība demokrātijas un
pārvaldes kvalitātes spēcināšanai” ietvaros
ar Sabiedrības integrācijas fonda
finansiālu atbalstu no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem. Par rokasgrāmatas
saturu atbild biedrība “Sabiedriskās
politikas centrs PROVIDUS”.

Kultūras ministrija

Sabiedrības integrācijas
fonds

Par rokasgrāmatu

Būvniecība ir tā nozare, kura lielā mērā ietekmē ikvienu iedzīvotāju. Būves rada izmaiņas vidē, neatkarīgi no tā, vai tā atrodas lauka vidū vai blīvi apbūvētā pilsētas teritorijā. Savukārt būvdarbi, būvniecības process rada trokšņus, būvgružus, tātad arī rada aprūtinājumu. Lai ikiens aktīvists, kaimiņš un nevalstiskā organizācija varētu izsekot līdzī tam, kādā būvniecības stadijā ir iecere, kādas darbības ir jāveic, biedrība "Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS" piedāvā šo rokasgrāmatu.

Rokasgrāmatas mērķis ir izskaidrot visus galvenos būvniecības procesus, sniedzot padomus un ieteikumus gan par to, kur meklēt informāciju, gan kā rīkoties, ja uzskatiet, ja Jūsu tiesības ir aizskartas.

Svarīgi apzināties, ka būvniecības process ir komplikēts, tam ir divi svarīgi posmi:

- **Teritorijas plānošanas posms** - kurā tiek paredzēts kā teritorija attīstīsies un kāda veida apbūve būs pieļaujama. Teritoriju atļauto izmantošanu jeb zonējumu paredz un nosaka pašvaldības teritorijas plānošanas dokumenti - it īpaši - teritorijas plānojums, lokālplānojums un detālplānojums. Pašvaldība, izdodot būvatlauju, vadīsies pēc šiem dokumentiem, skatoties un analizējot vai iesniegtā būvniecības iecere atbilst atļautajai teritorijas izmantošanai.
- **Būvniecības posms** - kurā ieceres realizētājs vēršas būvvaldē ar savu būvniecības ieceri, saņem būvniecību atļaujošu lēmumu un veic būvdarbus.

Atbilstoši šiem posmiem, ir atšķirīgas gan indivīda tiesības, gan iespējas ietekmēt gala lēmumu, kura rezultātā top būve. Šī Rokasgrāmata sniegs ieteikumus kā līdzdarboties lēmumu pieņemšanā, norādot uz galvenajām līdzdalības iespējam un darbībām, kas būtu jāveic.

1. Tavas tiesības un iespējas teritorijas plānošanas procesā

Svarīgi zināt:

- 1) Izdodot būvatļauju, pašvaldība vadīsies pēc teritorijas plānošanas dokumentiem;
- 2) Ja teritorijas plānošanas dokumenti atļauj plānoto būvniecību, pašvaldībai ir neiespējami atteikt izdot būvniecību atļaujošo dokumentu;
- 3) Ja vēlies saņemt paziņojumus, ka pašvaldībā tiek skatīti lēmumi, kas saistās ar teritorijas plānošanas procesiem, piesakies un saņem paziņojumus no www.tapis.gov.lv ;
- 4) Tev ir tiesības piedalīties darba grupas, diskusijās, apsprendēs un sniegt priekšlikumus.

Pašvaldības teritorijas plānošanas posmā tiek noteikts kā attīstīties noteiktas pašvaldības teritorijas un kādas būvniecības ieceres varēs tikt realizētas. Tieši šajā posmā tiek ielikti "tiesiskie pamati" jeb iezīmētās potenciālās būvniecības apjomī un būves raksturs.

Pašvaldība, izdodot būvatļauju, vadīsies pēc plānošanas dokumentiem, ja tie atļauj noteikto būvniecību, pašvaldībai ir neiespējami atteikt izdot būvniecību atļaujošo dokumentu, protams, ar izņēmumu, ja iesniegtie dokumenti ir nepilnīgi vai nekvalitatīvi sagatavoti.

Kā rāda prakse, nereti iedzīvotāji sāk iebilst plānotai būvniecībai būvniecības stadijā, savukārt teritorijas plānošanas posmā sabiedrības līdzdalība ir bijusi zema vai nav bijusi vispār. Situācijā, ja iecerēto būvniecību atļauj pašvaldības plānošanas dokumenti, un visi citi dokumenti atbilst tiesību normu prasībām, iebildumu celšana būvniecības stadijā ir "nokavēta līdzdalība", kas nenesīs gaidīto rezultātu.

Pašvaldības teritorijas plānošanas process sastāv no vairākiem lēmumiem un dokumentu veidiem, proti:

- 1) Ilgtspējīgas attīstības stratēģija** - fiksē ilgtermiņa attīstības redzējumu un stratēģiskos mērķus, attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu rakstveidā un grafiski.
- 2) Attīstības programma** - nosaka vidējā termiņa (parasti 7 gadi) pašvaldības attīstības vīziju, attīstības virzienu stratēģiskos mērķus, vidēja termiņa prioritātes, konkrētus uzdevumus un rīcības mērķu sasniegšanai. Būtiska attīstības programmas daļa ir rīcības plāns noteiktās jomās (izglītība, sociālā drošība, kultūra utt.), investīciju plāns. Parasti attīstības programma ir sasaistīta ar pašvaldības budžetu.
- 3) Teritorijas plānojums** - nosaka teritorijas vai tās daļas funkcionālo zonējumu, publisko infrastruktūru, reglamentē teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī citus teritorijas izmantošanas nosacījumus un aprobežojumus.
- 4) Lokāplānojums** - tiek detalizēts kādas teritorijas daļas (pilsētas daļas, novada pilsētas vai tās daļas vai lauku teritorijas vai tās daļas) plānojums. Lokāplānojums ir ietvars tālākiem lēmumiem par detālplānojuma izstrādi un būvniecības iecerēm.
- 5) Detālplānojums** - nosaka prasības konkrētu zemes vienību izmantošanai un apbūves parametriem, kā arī precizē zemes vienību robežas un aprobežojumus.
- 6) Tematiskais plānojums** - risina specifiskus jautājumus, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību (piemēram, transporta infrastruktūra, veselības aprūpes iestāžu un izglītības iestāžu izvietojums) vai specifisku tematu

Lokāplānojumi un detālplānojumi visciešāk saistīti ar būvniecības procesiem.

- Nereti ar lokāplānojumu tiek mainīts teritorijas atļautās izmantošas mērķis, parasti no neapbūvējamas teritorijas uz tādu, ko drīkst apbūvēt. Vai mainot atļauto apbūves veidu.
- Detālplānojumā parasti precizē plānoto apbūvi, gan būves novietojumu un būvju daudzumu.

(piemēram, inženiertīku izvietojums, ainaviski vērtīgas teritorijas un riska teritorijas).

2.1. Kā un kur iegūt informāciju par teritorijas attīstības plānošanas procesiem?

Lai varētu iesaistīties teritorijas attīstības plānošanā, svarīgi noorientēties un nepalaist garām brīdi, kad dokumentu izstrādes un apspriešanas process uzsākas.

Pašvaldībai ir pienākums informēt savus iedzīvotājus par teritorijas plānošanas dokumentu publisko apspriešanu, ievietojot informāciju:

- 1) Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmā (www.tapis.gov.lv),
- 2) pašvaldības tīmekļa vietnē,
- 3) kā arī nodrošināt informācijas pieejamību citos sabiedrībai pieejamos veidos.

Tu vari saņemt informāciju no www.tapis.gov.lv

Svarīgākas lietas par www.tapis.gov.lv:

- Pašvaldībai ir pienākums ievietot informāciju par darbībām/iecerēm ar plānošanas dokumentiem informācijas sistēmā –www.tapis.gov.lv.
- Šo sistēmu izmanto ne vien pašvaldības speciālisti, bet tā ir pieejama arī ikvienam interesentam un tajā var ērti meklēt un saņemt nepieciešamo teksta un grafisko informāciju par teritorijas attīstības plānošanu.
- No www.tapis.gov.lv ne tikai var uzzināt informāciju, sistēma ļauj iesniegt priekšlikumus un viedokli publiskās apspriešanas procesā.
- Sistēmas funkcionalitāte paredz, ka ikviens var pieteikties paziņojumu saņemšanai par sev interesējošo dokumentu izstrādi, saņemot laikus informāciju uz savu e-pastu.

Lai pieteiktos paziņojumu saņemšanai no sistēmas, jāveic zemāk minētās darbības:

- 1) dodies uz vietni - tapis.gov.lv un izvēlies sadaļu "Dokumentu meklēšana un apskatīšana, līdzdalība publiskajā apspriešanā";
- 2) piesakies paziņojuma saņemšanai.

Attēls Nr.1 "Skaidrojums kā pieteikties paziņojumu saņemšanai TAPIS vietnē"

Solis Nr. 1: dodies uz vietni tapis.gov.lv un izvēlies sadaļu "Dokumentu meklēšana un apskatīšana, līdzdalība publiskajā apspriešanā"

The screenshot shows the TAPIS website interface. At the top, there is a navigation bar with links for 'Dokumentu izstrāde' (Document preparation) and 'Dokumentu meklēšana un apskatīšana, līdzdalība publiskajā apspriešanā' (Search and review of documents, public consultation). A blue arrow points from the text above to the 'Dokumentu meklēšana...' link. Below the navigation bar, there are two main sections: 'Dokumentu izstrāde' (Document preparation) on the left and 'Dokumentu meklēšana un apskatīšana, līdzdalība publiskajā apspriešanā' on the right. The right section contains a map of Latvia with various colored regions representing different planning documents. A green button labeled 'Atvērt GeoLatvija.lv' (Open GeoLatvija.lv) is located on the map.

Solis Nr.2 : piesakies paziņojumu saņemšanai

The screenshot shows the GeoLatvija.lv website interface. At the top, there is a navigation bar with links for 'Kartes pārlūks' (Map browser), 'Ģeoprodukti' (Geoproducts), 'Karu galerija' (War gallery), 'Teritorijas attīstības plānošana' (Territorial development planning), 'Metadatu katalogs' (Metadata catalog), and 'Plānošanas dokumenti' (Planning documents). A blue arrow points from the text above to the 'Plānošanas dokumenti' link. The main content area features a map of Latvia with various regions highlighted in different colors. On the left, there is a sidebar with a legend for 'Teritorijas attīstības plānošanas dokumenti' (Territorial development planning documents), including categories like 'Uzsākta izstrāde', 'Publiska apspriēšana', 'Spēkā esoši', 'Detalplānojums', and 'Lokāplānojums'. Below the map, there is a scale bar (0-60km) and a note about the map being a biozāk uzdotie jautājumi (biozāk asked questions). On the right, there is a list of planning documents with their titles and descriptions, such as 'Lokāplānojums zemes vienībai Ipašum "S...', 'Detalplānojums nekustamajiem ipašumiem ...', and 'Detalplānojums jaunas satiksmes infrastruktūr...'. A green box highlights the entry 'Autentificēties un pieteikties paziņojumu saņemšanai!' (Authenticate and submit your registration!).

Vēlies sekot līdzi plānošanas procesam?

Kāpēc tas būtu noderīgi un kā pieteikties paziņojumu saņemšanai?

Autentificēties un pieteikties paziņojumu saņemšanai!

Piemērs, kā Ropažu novada mājas lapā var atrast atbilstošu informāciju:

The screenshot shows the Ropažu novads website's navigation bar with links for Pašvaldība, Novads, Pakalpojumi, Aktualitātes, and Kontakti. Below the navigation is a search bar and a 'lestatījums' button. The main content area has a sidebar with links to Kapitālsabiedrības, Budžets, Normatīvie akti, Pašvaldības publiskais pārskats, Attīstība, Būvniecība, Izsoles, Projekti, Iepirkumi, Trauksmes celšana, and Korupcijas novēršana. The 'Attīstība' link is highlighted. The main content area displays the 'Attīstība' section, which includes a sub-section 'Ropažu novada Attīstības programmas un līgtspejīgas attīstības izstrāde' with a link to 'Pagastu attīstības dokumenti pirms ATR 01.07.2021'. Below this are links to Lokāplānojumi, Detālplānojumi, Pazinojumi, Adrešu maiņa, and Pieejamās zemes vienības sakņu dārzu nomai. A blue button labeled 'Lasit vairāk' is visible.

Tu vari meklēt informāciju pašvaldības tīmekļa vietnē

- Pašvaldībai ir pienākums savā tīmekļa vietnē ievietot informāciju, ja tiek izstrādāts vai mainīts kāds no teritorijas plānošanas dokumentiem;
- Parasti informāciju par plānošanas dokumentiem var atrast sadaļā "Pašvaldība", apakssadaļā "Attīstība".

Pieseko pašvaldības sociāliem tīkliem

Parasti lielākā daļa pašvaldību ar iedzīvotājiem sazinās, izmantojot arī sociālos medijus un publicē tajos aktualitātes, tai skaitā, par teritorijas plānošanas jautājumiem. Tādēļ ir vērts piesekot sev interesējošās pašvaldības kontam dažādos sociālajos medijos - Facebook, Twitter, u.c.

Dažās pašvaldībās ir vietējie aktīvisti, apkaimju biedrības, citas nevalstiskās organizācijas, kas aktīvi seko līdzi visiem jaunumiem, kas attiecas uz noteiktu teritoriju un šo informāciju nodod tālāk saviem sekotājiem – tādēļ ir vērsts

piesekot ne vien pašvaldības kontam sociālajos medijos, bet arī vietējo aktīvistu kontiem.

Piemērs kā Siguldas novads izmanto Twitter sociālo tīklu, lai informētu sabiedrību par teritorijas plānošanas aktivitātēm"

The screenshot shows a Twitter profile for "Sigulda Aizrauj" (@sigulda_aizrauj) with 21.2K tweets. The post, dated June 1, features a photo of a park area with a paved path, trees, and a person riding a bike. The caption reads: "Uzsākta Inciema velotrases būvniecības ieceres publiskā apspriešana! Tā norisināsies līdz 1. jūlijam. Pēc dokumentu sakārtošanas, būvniecību plānots uzsākt šajā gadā un noslēgt oktobrī. Plašāk ➡ sigulda.lv/public/lat/sab...". The photo has 1 reply, 2 likes, and 1 share.

2.1. Tavas tiesības teritorijas plānošanas posmā

Teritorijas plānošanas dokumentu sagatavošanā ir trīs svarīgi posmi:

- 1) Izstrāde - posms, kurā tiek izstrādāti teritorijas plānošanas dokumenti;

- 2) Apspriešana - posms, kurā ar sabiedrību tiek apspriesti teritorijas plānošanas dokumenti;
- 3) Lēmuma pieņemšana - posms, kurā pašvaldības atbildīgas institūcijas pieņem lēmumus attiecībā uz teritorijas plānošanas dokumentiem.

Katrā no posmiem ir vieta arī sabiedrības līdzdalībai.

Labā prakse paredz, ka pašvaldībai arī plānošanas dokumenta izstrādes stadijā ir jāapzina sabiedrības viedoklis par tās vēlmēm un redzējumu attiecībā uz pašvaldības attīstību.

Lai uzzinātu sabiedrības viedokli par to kā pašvaldībai būtu jāattīstās:

- pašvaldības mēdz rīkot darba grupas, diskusijas ar iedzīvotājiem vai veikt citus sabiedrības viedokļa uzzināšanas pasākumus;
- pasākumu ietvaros uzzina un izzina iedzīvotāju vēlmes un redzējumu par pašvaldības plānoto attīstību.

Parasti uz darba grupām aicina interešu grupas - nevalstiskās organizācijas, mazāk indivīdus, taču pašvaldības ļoti daudz izmatoti arī citus sabiedrības līdzdalības instrumentus - apspriedes, balsojumi, anketēšana, kur tiek sagaidīts ikviens indivīda viedoklis.

Ja Tavā pašvaldībā plānošanas dokumenta izstrādē tiek rīkoti sabiedrības līdzdalības pasākumi, Tev ir tiesības:

- piedalīties darba grupas, diskusijās
- sniegt rakstveida priekšlikumus.

Svarīgi:

- Nereti darba grupas, diskusijas un līdzīgi sabiedrības līdzdalības instrumenti tiek izmantoti tad, kad tiek izstrādāti lielie plānošanas dokumenti: Ilgtspējīgas attīstības stratēģija, Attīstības programma un Teritorijas plānojums.
- Detālplānojumus un lokālplānojumus parasti izstrādā zemes īpašnieki - privātpersonas, tāpēc sabiedrības līdzdalības pasākumi izstrādes stadijā parasti netiek organizēti.

Kad teritorijas plānošanas dokumentu sākotnējā versija (pirmā redakcija) ir izstrādāta, pašvaldībai ir pienākums rīkot sabiedriskās apspriedes un publiskās apspriešanas aktivitātes.

Sabiedriskā apspriede – sanāksme, kurā piedalās un savus iebildumus un priekšlikumus sniedz sabiedrības pārstāvji.

Publiskā apspriešana – laikposms, kurā sabiedrības pārstāvji sniedz savus iebildumus un priekšlikumus vai piedalās citās institūcijas rīkotās sabiedrības līdzdalības aktivitātēs (piemēram, sabiedriskajās apspriedēs un sabiedriskās domas aptaujās un citi). **Pašvaldībai pēc iespējas plaši un saprotami ir jāsniedz iedzīvotājiem informācija par**

- iespējām iesaistīties plānošanas procesā, publicējot informāciju par teritorijas plānojuma un tā grozījumu izstrādes uzsākšanu;
- par publiskās apspriešanas kārtību, vietu un termiņiem;
- par to, kur un kad var iepazīties ar attiecīgās teritorijas plānojumu un tā grozījumiem;
- par to, kā ir iesniedzami rakstveida priekšlikumi un atsauksmes.

Apspriešanas procesā Tev ir šādas tiesības:

- 1) iepazīties ar spēkā esošajiem un publiskajai apspriēšanai nodotajiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem;
- 2) piedalīties publiskās apspriešanas aktivitātēs - piedalīties sabiedriskajās apspriedēs, sniegt viedokli par izstrādāto dokumentu atbilstoši tā saturam, sniegt iebildumus par to ko dokuments paredz.

Svarīgi, ka iebildumus un priekšlikumus var sniegt arī rakstveidā, www.taps.gov.lv portālā (ja esi reģistrēts lietotājs) vai nosūtot tos pašvaldībai.

Būvniecības likumā ir noteikti gadījumi¹, kad par būvniecības ieceri ir jārīko publiskā apspriešana, proti, tā jāveic:

- ja blakus dzīvojamai vai publiskai apbūvei ir ierosināta tāda objekta būvniecība, kurš var radīt būtisku ietekmi (smaku, troksni, vibrāciju vai cita veida piesārņojumu), bet kuram nav piemērots ietekmes uz vidi novērtējums, būvvalde nodrošina būvniecības ieceres publisku apspriešanu un tikai pēc tam pieņem lēmumu par ierosinātā objekta būvniecības ieceri.
- citos gadījumus, ja tā lēmusi pašvaldība, nosakot gadījumus savos saistošajos noteikumos.

Pēc tam, kad iztečējos publiskās apspriešanas terminš, notikušas sabiedriskās apspriedes, saņemtie iedzīvotāju priekšlikumi un ieteikumi tiek skatīti pašvaldības atbildīgās institūcijas sēdēs un pēc tam pašvaldības domes sēdē.

Ikvienam ir tiesības:

- Piedalīties pašvaldības atbildīgās institūcijas sēdē, kur tiek skatīti publiskajā apspriešanā saņemtie iebildumi, ieteikumi;
- Izteikt savu viedokli (atbilstoši tam, kā to paredz pašvaldības noteikumi vai iedibinātā kārtība);
- Iepazīties ar pašvaldības atbildīgās institūcijas pieņemto lēmumu (piemēram, protokolu).

Pašvaldībai ir pienākums izvērtēt priekšlikumus, pieņemto gala lēmumu un savu lēmumu pamatot, paziņojot to sabiedrībai un priekšlikumu iesniedzējiem.

Svarīgi termini:

- 1) Sabiedrisko apspriedi izziņo vismaz 14 dienas pirms tā notiks.
- 2) Publiskās apspriešanas posms, kad var sniegt priekšlikumus, ieteikumus un iebildumus - ne īsāks kā 30 dienas

¹ Būvniecības likums 14.panta 5.daļa, pieejams šeit : <https://likumi.lv/ta/id/258572-buvniecibas-likums>

2. Tavas tiesības un iespējas, ja uzsākts būvniecības process

Svarīgi zināt:

1. Visu informāciju par būvniecības procesiem meklē "Būvniecības informācijas sistēmā" jeb BIS (www.bis.gov.lv);
2. BIS (publiskajā portālā) nav pieejama informācija par izmaiņām būvniecības procesā, piemēram, ja tiek mainīts būves apjoms, augstums vai novietojums. Šādu informāciju var iegūt, vēršoties pašvaldības būvvaldē;
3. Ja BIS nav ieraksta par būvdarbiem un/vai būvi, bet realitātē tā ir un būvdarbi notiek, ir pamatotas bažas, ka notiek prettiesiski būvdarbi vai būve ir nelikumīgi uzbūvēta.

Būvniecības process nesākas ar būvbedres izrakšanu, bet daudz agrāk - pirms būvdarbu uzsākšanas ir jāveic noteiktas darbības, proti, jāsagatavo un jāiesniedz dokumenti "Būvniecības informācijas sistēmā", jāsaņem atļaujas un apliecinājumus uzsākt būvdarbus.

Lai pārliecinātos par notiekošo būvdarbu tiesiskumu, ir svarīgi ieskatīties BIS ierakstos par noteikto teritoriju/adresi.

www.bis.gov.lv Tu vari:

- iegūt informāciju par izdotām būvatļaujām un citiem lēmumiem, kas saistās ar būvniecības procesiem;
- sekot līdzī kādā stadijā ir būvniecības process - iesniegta būvniecības iecere, būvatļauja stājusies spēkā, notiek būvdarbi vai būve pieņemta ekspluatācijā;
- iesniegt sūdzību par notiekošajiem būvdarbiem (pat prettiesiskas būvniecības gadījumā), arī iesniegt apstrīdēšanas iesniegumu.

2.1. Kā iegūt informāciju no BIS?

www.bis.gov.lv nodrošina iespēju iegūt informāciju un sazināties ar pašvaldību gan reģistrētiem lietotājiem, gan tiem, kuri nav reģistrējušies kā sistēmas lietotāji.

Apzinoties, ka lielākā daļa no sabiedrības nav BIS reģistrētie lietotāji, tālāk aprakstītais process jeb pamācība attiecās uz nereģistrētiem BIS lietotājiem un tiem pieejamo informāciju.

Lai atrastu informāciju par būvniecības iecerēm BIS, tālāk ir aprakstīts process soli pa solim.

Svarīgi par www.bis.gov.lv:

- Obligāta prasība uzsākt jaunu būvniecību tikai elektroniski caur BIS ir kopš 2020.gada 1.janvāra - BIS ir ievietota gan aktuālā, gan vēsturiskā informācija par izdotiem lēmumiem būvniecības veikšanai, tāpēc nereti pieejamās informācijas apjoms atšķiras - par vēsturiskajām būvatļaujām (un citiem būvniecību atlaujošajiem dokumentiem) informācija ir mazāk izsmeļoša, par lēmumiem, kas izdoti kopš 2020.gada 1.janvāra - informācija ir plašāka;
- BIS (publiskajā portālā) nav pieejami visi lēmumi - BIS (publiskajā portālā) nav pieejama informācija par izmaiņām būvniecības procesā, piemēram, ja tiek mainīts būves apjoms, augstums vai novietojums. Šādu informāciju var iegūt, vēršoties pašvaldības būvvaldē. Ja esat reģistrējies kā BIS lietotājs, varat izmantot BIS iespēju, nosūtot būvvaldei piekļuves pieprasījumu konkrētai būvniecības lietai;
- Pilnīgāka informācija par notiekošajiem būvdarbiem ir pieejama reģistrētiem lietotājiem un tikai par tiem procesiem, kuros persona pats ir būvniecības iniciators jeb ierosinātājs vai ir atzīta trešā persona.

Attēls Nr. 2 "Skaidrojums, kā atrastu informāciju par būvniecības iecerēm bis.gov.lv"

1. Dodies uz <https://bis.gov.lv/>

The screenshot shows the main landing page of the BIS website. At the top, there's a navigation bar with links for 'Izvēlne' (Home), 'Meklēšana...', and a search icon. On the right side of the header is a user icon labeled 'Pieslēgties'. Below the header, there's a teal banner with the text 'BIS DARĪBA (FUNKCIONALITĀTE UN PILNVEIDE)' and a note about working hours: 'Pilnveidotās funkcionalitātes piegādes laikā iknedēļu otrdienā un ceturtdienā plkst. 18.00-22.00 iespējami sistēmas darbības tīsaicīgi pārtraukumi'. A 'PASEPT!' button is also visible.

The main content area has two sections: 'IZVĒLIES DAĻU' and 'JAUNUMI'. 'IZVĒLIES DAĻU' contains seven icons with corresponding labels: 'Būvniecības darba vieta', 'Būvinspektoru reģistrs', 'Būvspeciālistu reģistrs', 'Būvkomersantu reģistrs', 'Dzīvojamjo māju pārvaldnieku reģistrs', 'Eku energosertifikatu reģistrs', and 'Neatkarīgo ekspertu reģistrs ēku energoefektivitātes jomā'. 'JAUNUMI' section includes a news item about the 'Māja I 2022' campaign and another about the 'Dzīvo siltāk' campaign.

On the right side, there's a 'SAISTĪTIE REURSSI' section featuring three banners: 'ROKASGRĀMATA', 'WEBINĀRI', and 'ĀRVALSTNIEKIEM (FOR FOREIGNERS)'.

2. Vietnes kreisajā stūri izvēlies sadaļu "Būvniecības lietas"

This screenshot shows the left sidebar menu of the BIS website. The menu items include: 'Reģistri', 'E-pakalpojumi', 'Projekti', 'Biežāk uzdotie jautājumi', 'Statistika', 'Kontakti', 'Noderīgi', 'Jaunumi', 'BIS dokumentācija', and 'Būvniecības lietas'. The 'Būvniecības lietas' item is highlighted with a teal background. To its right, there's a grid of four icons: 'Būvniecības darba vieta', 'Būvinspektoru reģistrs', 'Būvspeciālistu reģistrs', and 'Būvkomersantu reģistrs'. Below the sidebar, there's a banner for the 'Māja I 2022' campaign.

3. Izmantojot meklēšanas iespējas, atrodi vajadzīgo informāciju

The screenshot shows a web browser window with the URL bis.gov.lv/buvniecibas-lietas/par-buvniecibas-procesiem. The page title is "BŪVNIECĪBAS INFORMĀCIJAS SISTĒMA". A search bar contains the placeholder "Meklēšana...". Below the search bar, there is a section titled "BIS DARĪBA (FUNKCIONALITĀTE UN PILNVEIDE)" with the text: "Pilnveidotās funkcionalitātes piegādes laikā iknedēļu otrdienā un ceturtdienā plkst. 18.00-22.00 iespēja". The main content area features a large heading "PAR BŪVNIECĪBAS PROCESIEM". Below it, a sub-section says "Sabiedrības informēšana par būvniecības procesiem:" followed by a bulleted list: "Tekstuālā informācija" and "Geotelpiskā informācija (karte)". There is also a note: "Geotelpiskās informācijas karte ir informatīva, jo būvju atrašanās vietas var nebūt precīzas, kā arī būve". At the bottom, it says "BIS piejamā informācija ir būvvalžu dati par būvniecības lietām."

4. Ja izmantojam iespēju meklēt pēc "Tekstuālā informācija", nepieciešams norādīt vismaz vienu atlases kritēriju, piemēram, adresi un/vai kadastra apzīmējumu, un tad izvēlas pogu "Meklēt".

Ja izmantojam iespēju meklēt pēc "Geotelpiskā informācija (karte)", nepieciešams norādīt adresi un/vai kadastra apzīmējumu un tad izvēlas pogu "Meklēt".

Kādu informāciju var atrast BIS?

Būvniecības informācijas sistēma ir sarežģīta sistēma, tā paredzēta tādiem lietotājiem, kā būvspeciālisti, eksperti, būvdarbu veicēji, būves īpašnieki un citiem jomas/nozares speciālistiem. Zemāk Attēlā Nr. 3 ir pievienoti paskaidrojumi, kas ļaus labāk saprast kāda veida informāciju var iegūt no BIS par būvniecības procesiem.

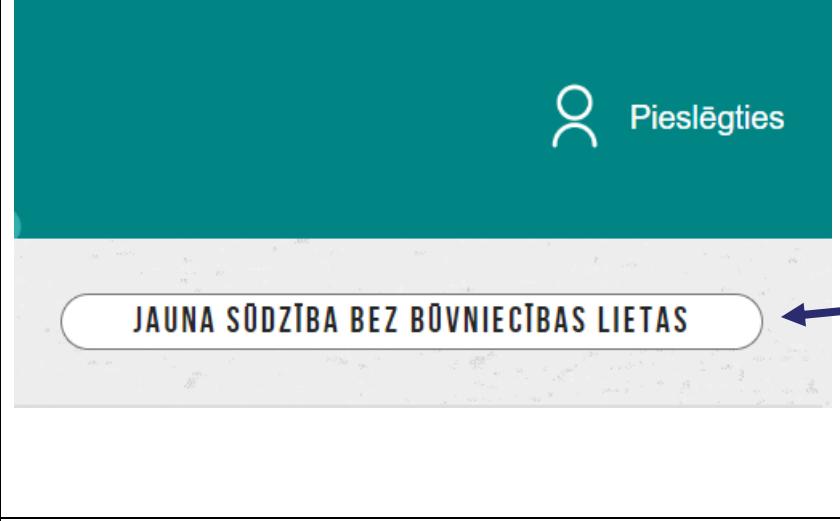
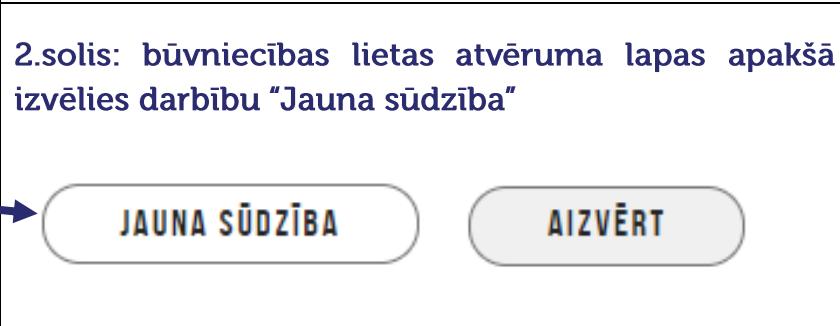
Attēls Nr.3 "Skaidrojums par ierakstiem bis.gov.lv"

Lietas numurs	BIS-BL-96884-1537	Būves lietošanas veids
Objekts	Privātmājas piebūve, Maija iela 3	
BŪVES DATI		
Būves nosaukums Būvniecības veids Adrese Kadastra apzīmējums Zemes kadastra apzīmējums Galvenais lietošanas veids	Dzīvojamā māja Pārbūve Maija iela 3, Cēsis, Cēsu nov., LV-4101 42010050804001 42010050804 1110 Viens dzīvokļa mājas	
Būvniecības lietas stadija Lieta pieder Būvniecības kontroles institūcija	Būvdarbi Cēsu novada būvvalde Cēsu novada būvvalde	Būvniecības procesa stadija
Ieceres veids Ieceres reģistrācijas datums Ieceres akceptēšanas datums Ieceres statuss	Būvniecības iesniegums ākai 16.10.2019. 25.02.2020. Akceptēts	Diena, kad būvatļauja stājās spēkā
Lēmums Lēmuma numurs Lēmuma datums Spēkā no	Būvatļauja (ēkām) BIS-BV-4.1-2020-1393 25.02.2020. 27.02.2020.	Citi nozīmīgi lēmumi
Būvdarbi veicami līdz	17.04.2028.	
PAMATLĒMUMI		
Ieceres akceptēšanas datums Projektēšanas nosacījumi izpildīti Būvdarbu uzsākšanas nosacījumi izpildīti	25.02.2020. 02.04.2020. 17.04.2020.	
BŪVES PĀRBADES, APTURĒŠANAS UN PĀRTRAUKŠANAS:		

Bis.gov.lv piedāvā iespēju iesniegt sūdzību par būvniecības procesiem, taču šādi iesniegta sūdzība nav uzskatāma par apstrīdēšanas iesniegumu. Uz šo iesniegumu iestāde atbildēs kā uz parastu iesniegumu, neizskatīs kā apstrīdēšanas iesniegumu.

Lai iesniegtu sūdzību, nav jālieto elektroniskais paraksts un sūdzību caur BIS var iesniegt pat anonīmi!

Lai iesniegtu sūdzību par notiekošajiem būvdarbiem, Tev ir šādas iespējas:

<ul style="list-style-type: none"> ➤ gadījumos, kad nezini adresi, kurā notiek nelikumīgi būvdarbi, izmanto šo iespēju - "Jauna sūdzību bez būvniecības lietas";	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ja zini adresi un redzi prettiesiskas darbības, izmanto šo iespēju - sameklē nepieciešamo lietu, atver tās datus un izvēlas darbību "Jauna sūdzība".	<p>1.solis: atrodi konkrēto būvniecības lietu</p> <p>2.solis: būvniecības lietas atvēruma lapas apakšā izvēlies darbību "Jauna sūdzība"</p>

Ko darīt, ja BIS nav ieraksta par būvniecību?

Ja BIS nav ieraksta par būvniecības lietu, visdrīzāk ir pamats uzskatīt, ka notiek patvaļīga būvniecība. Šādā situācijā Tev ir tiesības:

1. vērsties ar iesniegumu pašvaldības būvvaldē, lai tā pārbauda notiekošā būvniecības procesa tiesiskumu;
2. saņemt atbildi no pašvaldības, kur tā skaidro paveikto un pieņemto lēmumu;
3. ja pašvaldība nekonstatē prettiesisko būvniecību vai neveic nekādas darbības, lai to pārtrauktu, apstrīdi un pārsūdzi pašvaldības lēmumu vai bezdarbību.

2.2. Kas ir būvtāfele?

Nereti par plānoto būvniecību var uzzināt no būvtāfeles. Būvtāfele ir informatīvs paziņojums, kas tiek izvietots zemes gabalā, kur plānota būvniecība un tās mērķis ir informēt sabiedrību par plānotiem būvdarbiem. Būvtāfele tiek izvietota vietā, kas labi redzama apkārtējiem, lai tie var iepazīties ar informāciju par plānoto būvniecību un sniegt sūdzību vai apstrīdēt ieceri, ja tam ir tiesisks pamats².

Būvtāfelei ir noteiktas prasības gan attiecībā uz informāciju, kas tajā atspoguļota, gan kur tā novietojama.

Būvtāfeli izvieto, ja tiek plānots būvēt nozīmīgu būvi - piemēram no jauna būvēt vai pārbūvēt ēkas, kurām ir pieci un vairāk stāvi, vai lielas ražošanas telpas un citas. Tātad to izliek tikai izņēmuma gadījumos, citos gadījumos to nav pienākums izlikt.

---

² Būvtāfeli izvieto pilsētās un ciemos novieto vērstu pret publisku vietu, bet ārpus pilsētām un ciemiem – vērstu pret autoceļu. Būvtāfelē norāda šādu informāciju: būvniecības iecere (būvniecības veids un adrese); būvniecības ierosinātājs (fiziskās personas vārds, uzvārds vai juridiskās personas nosaukums, adrese, reģistrācijas numurs); būvprojekta izstrādātājs (fiziskās personas vārds, uzvārds, sertifikāta numurs un darbības sfēra vai juridiskās personas nosaukums, adrese, reģistrācijas numurs); būvniecības ieceres plāns ar ēkas novietni, bet trešās grupas publiskajām ēkām papildus – būvniecības ieceres vizualizācija vides kontekstā; informāciju par būvatļaujas spēkā stāšanās laiku, lēmuma pieņemšanas datumu un numuru.

3. Kā apstrīdēt un pārsūdzēt būvniecību atļaujošos lēmumus?

Svarīgi zināt :

- 1) Tev ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt tādus lēmumus, kuri aizskar Tavas kā kaimiņa būtiskās tiesības vai tiesiskās intereses (piemēram, būve atrodas tuvāk Tavam zemesgabalam kā to nosaka tiesību normas, būve veido insolācijas problēmas, ir paredzēts būvēt novietni lopiem, kas izraisīs smaku, troksni un citos gadījumus);
- 2) Tev ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt tādus lēmumus, kuri neatbilst vides normatīvo aktu prasībām, rada kaitējuma draudus vai kaitējumu videi.
- 3) Visi lēmumi, ar kuriem tiek atļauta būvniecība - paskaidrojuma raksts un būvatlauja, kā arī citi lēmumi (piemēram, lēmums par konservācijas darbu saskaņošanu būvdarbu laikā), kas tiek pieņemti būvniecības sakarā, ir apstrīdami/pārsūdzami lēmumi.

Visi lēmumi, ar kuriem tiek atļauta būvniecība - paskaidrojuma raksts un būvatlauja, kā arī citi lēmumi (piemēram, lēmums par konservācijas darbu saskaņošanu būvdarbu laikā), kas tiek pieņemti būvniecības sakarā, ir apstrīdami/pārsūdzami lēmumi.

Lai apstrīdētu vai pārsūdzētu lēmumu, ko izdevusi pašvaldība, un tas saistīts ar būvniecības procesiem ir jāveic noteiktas darbības un jāievēro termiņi.

Svarīgi atcerēties, ka gandrīz vienmēr ir šāda kartība:

- 1) Vispirms lēmumu apstrīd pašvaldībā;
- 2) Ja atbilde vai lēmums no pašvaldības Tevi neapmierina, to pārsūdz Administratīvajā tiesā.

Apstrīdēšana - strīdus risināšana iestādē (pašvaldībā), kas izdevusi prettiesisko administratīvo aktu.

Pārsūdzēšana - strīdus risināšana administratīvajā tiesā, pēc tam, kad iziets apstrīdēšanas process iestādē.

	Pie apstrīdēšanas	Pie pārsūdzēšanas
Pamats	ir jābūt kādam tiesisko interešu vai tiesību aizskārumam (piemēram, būve atrodas tuvāk Tavam zemesgabalam kā to nosaka tiesību normas, būve veido insolācijas problēmas, ir paredzēts būvēt novietni lopiem, kas izraisīs smaku, troksni un citos gadījumus, vai lēmums neatbilst vides normatīvo aktu prasībām, rada kaitējuma draudus vai kaitējumu videi	ir jābūt kādam tiesisko interešu vai tiesību aizskārumam (piemēram, būve atrodas tuvāk Tavam zemesgabalam kā to nosaka tiesību normas, būve veido insolācijas problēmas, ir paredzēts būvēt novietni lopiem, kas izraisīs smaku, troksni un citos gadījumus, vai lēmums neatbilst vides normatīvo aktu prasībām, rada kaitējuma draudus vai kaitējumu videi
Termiņš	viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas	viena mēneša laikā no dienas, kad spēkā stājies lēmums par apstrīdēšanas iesniegumu
Kur jāsniedz?	pašvaldībā vai iestādē, kas izdevusi lēmumu	Administratīvajā tiesā
Kā to dara?	Jāraksta iesniegums, norādot, kuru lēmumu apstrīd; kādā apjomā apstrīd un kā izpaužas lēmuma nepareizība; lūgumu	jāsniedz pieteikums, norādot pieteikumā obligāto informāciju, kuru nosaka Administratīvā procesa likuma 186.panta 2daļa
Nianse	Iesniegums par administratīvā akta apstrīdēšanu aptur apstrīdētā lēmuma darbību no dienas, kad iesniegums saņemts pašvaldībā, taču ir iznēmumi. Ir noteikti lēmumu veidi, kuru darbībā pie	Pieteikuma iesniegšana administratīvajā tiesā neaptur pārsūdzētā lēmuma darbību! Lai prettiesiskā būvniecība neturpinātos, ir jālūdz tiesa apturēt pārsūdzētā lēmuma darbību, sniedzot izsmēlošu pamatojumu.

	<p>apstrīdēšanas netiek apturēta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) paskaidrojuma raksta būves konservācijai akcepts; 2) lēmums par konservācijas darbu saskaņošanu būvdarbu laikā; 3) atzīme par būvdarbu uzsākšanas nosacījumu izpildi; 4) lēmums vai atzīme par būvniecības procesa dalībnieku vai būvspecialistu maiņu. 	
--	---	--

BIS piedāvā iespēju, ka autorizēts lietotājs var sagatavot iesniegumu par būvatļaujas apstrīdēšanu caur šo sistēmu. Lai to izdarītu, jāizvēlas būvniecības lieta, par kuru tiek veidots apstrīdēšanas iesniegums un jāizveido iesniegums atbilstoši sistēmas prasībām - jānorāda pamatojums, lūgumi, veiks kā vēlas saņemt atbildi un cita informācija.

Vairāk par šo - <https://bis.gov.lv/bisp/lv/help/ka-izveidot-buvatlaujas-apstridesanas-iesniegumu>

4. Organizē referendumu!

2024.gada 1.janvāri spēkā stāsies "Vietējo pašvaldību referendumu likums", kurš paredz, ka var rīkot referendumu par domes lēmumu, ar kuru pašvaldība ierosinājusi jaunbūves — publiskas ēkas vai īpaša objekta būvniecību (piemēram, lidostas, termoelektrostacijas, sadzīves atkritumu apglabāšanas vietas un citu līdzīgu objektu)³.

Referendumu var ierosināt Latvijas pilsonis un Eiropas Savienības pilsonis, kurš nav Latvijas pilsonis, bet ir reģistrēts Fizisko personu reģistrā, ja viņš atbilst visām šādām pazīmēm: 1) ir sasniedzis 18 gadu vecumu; 2) viņa dzīvesvieta ir reģistrēta attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā, vai viņam attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā pieder likumā noteiktajā kārtībā reģistrēts nekustamais īpašums.

Referendumu ierosināšanai ir trīs posmi:

1. Kāds ierosina jautājumu par referendumu rīkošanu;
2. Tieka savākts noteikts parakstu skaits, lai referendumu varētu notikt;
3. Tieka organizēts referendumu, kurā visi balsstiesīgie lemj, nododot savu balsi "par" vai "pret" ierosināto iniciatīvu.

---

³ Jeb būves, kuram saskaņā ar likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 4. panta pirmās daļas 1. punktu piemērojama ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra.